

A 2004. évi Kisebbségekért Díj kitüntetettei

December 18-a a Kisebbségek Napja. Az eseményhez kapcsolódóan, 1995 óta minden évben átadják a Kisebbségekért Díjat, amelyet a Magyar Köztársaság miniszterelnöke alapított. Az elismerést olyan hazai és határon túli személyek, szervezetek, kisebbségi önkormányzatok kapják, akik, illetve amelyek a közéletben, az oktatásban, a kultúrában, az egyházi életben, a tudományban, a tömegtájékoztatásban, vagy a gazdaság területén kiemelkedő tevékenységet végeztek a kisebbségek érdekében. A 2004. évi Kisebbségi Díjakat Gyurcsány Ferenc miniszterelnök adta át az Országházban 2004. december 16-án. Alábbiakban közöljük beszédét.

„A kisebbségek nélkül szegényebb lenne az ország.”

Ami fontos az emberben, az nem mérhető kisebbségben vagy többségben. Mert ami fontos benne, az csak őbenne lakozik. A vágy és a képesség, hogy megfogalmazza, hogy mi is a dolga a világban, ki is ő, kikhez tartozik és hova tart. A XXI. század elejének furcsa, töredékes, kaleidoszkóp-szerű, posztmodern világában sokfajta identitással rendelkezik mindegyikünk. Identitásunknak része nemzeti kulturális hovatartozásunk és hitünk, vallásos meggyőződésünk megélése, kötődés a városhoz, a szakmához, kötődés a nyelvhez, s a saját nemünkhöz való tartozás megmutatása. Egyszerre vagyunk sokfajták és a sokfajtaságunk furcsa, bonyolult összességéből jön létre az az ember, aki megismételhetetlen, aki csak ő, aki mindenki mástól különbözik, de mégis azonos az egészszel, az emberi genezisben ott rejlő nagy titokkal, a boldogság, a megőrzés és a haladás együttes vágyával.

Európa történelme hosszú-hosszú évszázadokon át arról is szólt, hogy hogyan lehet megőrizni a nemzeti egységet, és hogyan lehet a nemzeti egységre erős, polgárainak megvédésére képes államot építeni. Könnyebb és bonyolultabb helyzetben, több és kevesebb szenvedést adó körülmények között éltek és élnek a nemzetek. Közép-Kelet-Európa olyan fertály lett, ahol az egységes nemzeti lélek fizikai létezése töredézzé vált. Ahol egységes a nemzet, de az egységes nemzet nincsen jelen egységes államban, ahol nemzet és állam, haza és az ősök szülőföldje nem ugyanazt jelent.

Ahogy fél az eltévedéstől a gyerek, amely elveszíti édesanyjának kezét, apjának óvó pillantását, majd a tömegben utat keres, hogy visszataláljon, hasonló módon él sokszor bizonytalanságban a nemzetétől, a nemzetének közös államban élő részétől elválasztott kisebbség, mely azt üzeni, hogy bár távol kerültem, de vissza akarok találni. Sok vitát, sok sebet okoz ez a kérdés, melyeknek nehéz a begyógyítása, mert az utak, amelyet meg kellene találni, sokszor nem előre, hanem vissza és még távolabbra visznek. Van azonban egy út, amely egészen biztosan kockázat nélkül járható. Őrizni a hitet, őrizni a kultúrát, őrizni a nyelvet, összekapcsolni azokkal, akik a mieink. Építeni, megőrizni, fejleszteni, erősíteni a kapcsolatot a nemzet sok-sok szegletével, ágával, amelyekkel együtt, közösen alkot-

juk az egészet, a befogadó nemzetet, legyen bár az magyar, horvát vagy román, legyen a közösen megélt identitás, a roma identitás, és osztozzunk még ezernyi másfajta kisebbségi sorsban. Minél sérülékenyebb, minél veszélyeztetettebb egy közösség, annál inkább vágyik világos iránymutatásra, és annál inkább vágyik vezetőkre. Annál nagyobb szüksége van azokra, akik e billenékeny és sérülékeny helyzetben kellő tehetséggel és bátorsággal, erős morális alappal léteznek ahhoz, hogy a bizonytalanságból bizonyosság, a tévedésből és tévelygésből erős tájékozódási képesség legyen. Ezek a vezetők lehetnek választott, lehetnek magas, formális funkcióba emelt vezetők és lehetnek egy közösség lelki vezetői. Olyanok, akik nélkül a közösség gyengébb és sérülékenyebb lenne. Olyanok, mint önök, akik látszólag olyanok, mint mi, valóságosan azonban többek annál: úgy mondják, hogy képességek. Erősek! Leginkább a többiekkel való azonosulás képességével rendelkeznek, ami a többiek sorsának viselése.

Magyarország befogadó nemzet. A magyar nemzet együtt tartásának tisztességes és helyes eszménye akkor őszinte, ha a Magyar Köztársaság, a Magyar Köztársaságban élők közösségei – akik helyben önkormányozzák magukat, a politikai nemzetben pedig a kormányok képviselik őket –, kellő figyelmet fordítanak arra is, hogy segítsék a más nemzetiségű kisebbségek identitásának megőrzését és fejlesztését. A mérleg két oldalán ugyanis e két önálló közelítés áll. Megőrzése és együtt tartása a magyar nemzetnek és megőrzése s támogatása a magyar állam határain belül élő oly sokfajta kisebbségnek. Csak annyit lehet kérni és követelni az egyik oldalon, mint amennyit az ember adni tud a másikon. Arra fogunk törekedni, hogy erős, identitásukban büszke, előre nézni tudó, hagyományait, apáik örökségét megőrizni képes kisebbségei legyenek Magyarországnak, mert általuk lesz erős a magyar nemzet is és általuk lesz büszke a Magyar Köztársaság.

Köszönöm, amit tettek. Nem azok helyett és nem azok nevében, akikért a legközvetlenebbül tették. Viszont köszönöm a köztársaság valamennyi polgára nevében, mert önök nélkül szegényebb lenne Magyarország. Mert önökkel együtt gazdagabbak vagyunk kicsi-két mi is.

Debre Istvánné, született Daróczi Irma, pedagógus, hosszú idő óta nagy elszántsággal tevékenykedik a hátrányos helyzetű és roma gyermekek oktatása, továbbtanulási esélyeinek javítása érdekében. 1993 óta az ország első cigány nemzetiségi óvodáját vezeti. Az óvodában a lovári nyelvet beszélő, cigány származású óvónők, dajkák és kisegítő dolgozók segítségével nevelik a gyakran nagyon nehéz helyzetben élő családok gyerekeit, ismertetik meg velük népük kultúráját. A jó színvonalú felszerelés, a képzett szakembergárda lehetővé teszi a hátrányos helyzetű gyerekek számára, hogy könnyebben illeszkedhessenek be az oktatásba, és ne kerüljenek kisegítő iskolába. A gyerekek útját nyomon követik a későbbiekben is. Első óvodásaik már középiskolába járnak. A Kovács Zoltán Alapítványi Óvoda közössége modellértékű munkát végez, tevékenységével aktívan hozzájárul a hátrányos helyzetű és roma gyermekek iskolai sikerességéhez, továbbtanulási esélyeik növekedéséhez, társadalmi helyzetük javulásához.

Debre Istvánné fáradhatatlanul dolgozik a cigányság kultúrája és nyelvének megőrzése érdekében, nyelvvizsgáztatóként segít elsajátítani a lovári nyelvet, a kisebbségi önkormányzat elnökeként próbál a családok gondjain is enyhíteni, és érvényt szerezni érdekeiknek. Tevékenysége elismeréseként részesült Kisebbségért Díjban.

Rácz Katalin, Gizella nővér, 1978-ban öltözött be és kezdte meg tevékenységét a Miasszonyunkról Nevezett Szegény Iskolanővérek rendjében, Nagybecskerekén. A Titó-i korszakban a Bánság szórványfalvaiban óvodásokat, általános iskolásokat nevelt és oktatott. A délszláv háborúk vészterhes éveiben Nagybecskerekén – a rend megürült épületében – kollégium alapítására

szánta el magát. A rendházban a hatóságok háborús menekülteket szándékoztak beköltöztetni, a nővér azonban sikerrel hártotta el ezt a törekvést.

A kollégium tizenhárom lánnyal kezdte meg működését, s mára ez a szám negyvenkettőre növekedett. Gizella nővér elszántságának, kitartásának és odafigyelésnek köszönhetően a kollégium egyszerű házból nevelőintézménnyé alakult, ahol magas színvonalú oktatási-nevelési munka folyik. Tapasztalataikból kiindulva létesült egy hatvanfős fiúkollégium is, újjáéledt a bán-sági magyarság oktatási rendszere. Reális alapot teremtett arra, hogy Nagybecskerek újra betölthesse a vajdasági magyar oktatásban azt a szerepét, amellyel az 1960-as és 70-es években rendelkezett.

Gizella nővér végtelen szerénységével, tudásával, kitartásával és határtalan ember-szeretetével túnt ki tágabb környezetéből. Áldozatos munkája elismeréseként részesült Kisebbségért Díjban.

Wurst Erzsébet, az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetségének vezetője tagja, az oktatási és kulturális feladatok felelőse, s 2001-től egyben a Nyugat Európai Országos Magyar Szervezetek Szövetségének oktatási és kultúrfelelőse is. Fáradhatatlanul munkálkodik az ausztriai magyarságért, akik számára létkérdés, hogy magyarságukat megőrizve sikeres, jó állampolgárai legyenek a befogadó országnak. Wurst Erzsébet a hétvégi iskolák és óvodák, a pedagógus-továbbképzések beindítója s életben tartója, a nyugati magyarság számára kiírt szórvány-pályázatok összefogója, a magyarországi felsőoktatási intézményekbe jelentkező nyugati magyar fiatalok felkészítő képzésének szervezője. Következetesen és határozottan képviseli a különböző országokban élők érdekeit. Komoly szervezőmunkával biztosítja, hogy a világ leg-

Fáklya Horvát Táncegyüttes 45 éves vezetéséért, a magyarországi horvátok folklórjának gyűjtéséért, bemutatásáért és kiadásáért, életművének elismeréseként részesült Kisebbségekért Díjban.

Dr. Krupa András etnográfus, folklorista, a néprajztudományok kandidátusa, a magyarországi szlovákok hagyományainak, népi kultúrájának, hiedelemvilágának, népszokásainak szakavatott kutatója 1934-ben született egy magyarországi szlovák családban.

Munkássága szorosan kötődik a magyarországi szlováksághoz. Egyetemi doktori dolgozatát és kandidátusi disszertációját is szlovák témából írta. Cikkeinek, könyveinek döntő többsége is szlovák közösségről szól. Közéleti tevékenysége során a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat Békés Megyei Szervezetének titkáráként, a Békési Élet című folyóirat főszerkesztőjeként is sokat tett a magyarországi szlovákok megismertetéséért. Alapító tagja a Magyar Néprajzi Társaság Nemzetiségi Szakosztályának, hosszú évekig a Magyarországi Szlovákok Néprajza című sorozat szerzője, szerkesztője, a Nemzetközi Néprajzi Nemzetiségkutató Konferencia szervezője volt. A Magyarországi Szlovákok Kutatóintézetének alapítójaként, munkatársaként, a Kutatóintézet Tudományos Tanácsának tagjaként elévülhetetlen érdemeket szerzett a magyarországi szlovák tudományos élet meghonosításában, szervezésében. Közel ötven éves

távolabbi részén működő magyar szervezetekhez is eljussanak a legfontosabb információk, a kért tankönyvek, az oktatási segédanyagok.

Wurst Erzsébet a nyugati magyarság megmaradása, identitásának, nyelvének és kultúrájának erősítése érdekében kifejtett tevékenységéért részesült Kisebbségekért Díjban.

Kricskovics Antal bunyevác-horvát családban született a Bács-Kiskun megyei Garán. Főiskolai hallgatóként lett a hivatásos SZOT Művészegyüttes táncosa, majd 1958-ig a zágrábi Lado Együttes táncosa, koreográfusa. Hazatérése után a budapesti szerb-horvát iskolában helyezkedett el és ismét bekapcsolódott a hazai táncművészeti életbe. Hetvenöt évesen is aktívan dolgozik, a Fáklya Horvát Táncegyüttes művészeti vezetőjeként – immár negyvenöt éve – különleges, egyedi alkotásokkal és produkciókkal gazdagítja a magyarországi táncművészetet. Koreográfiáit a táncok drámai értelmezése és alkalmazása, a drámai hatású szerkesztés jellemzi. Táncnyelve sokban épít a horvát, szlovén, szerb és más szláv népek táncfolklórára, de a XX. századi modern tánc elemeit is gyakran felhasználja. Életművét a koreográfusi munka mellett jelentős gyűjtő- és kiadói tevékenység is jellemzi, könyveiben bemutatja a kisebbségi közösségek tánc- és ének hagyományait.

Több évtizedes táncművészeti s koreográfusi tevékenységéért, a

Bajtai László felvételei

munkásságáért, életművéért több hazai és szlovákiai elismerésben részesült.

Dr. Krupa András tudományos, közéleti tevékenységéért, a magyarországi szlovákság értékeinek kutatásáért és gyűjtéséért, életművéért részesült Kisebbségért Díjban.

Dr. Manherz Károly, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának dékánja, a tizenöt éve létrehozott Germanisztikai Intézet igazgatója, több mint két évtizedes tanszéki oktató- és vezetőmunkája mellett számos tanulmány, könyv, tankönyv szerzője. Több nagylélegzetű tudományos, nyelvészeti sorozat szerkesztője, felelős kiadója, a hazai német kisebbség nyelvével, nyelvjárásaival és kultúrájával kapcsolatos kutatások irányítója, a hazai német nyelvjáráskutatás meghatározó személyisége. Jelentős kari-, egyetemvezetői tevékenysége, s számos – a hazai nemzetiségi oktatás és kutatás irányításával foglalkozó – bizottság tagja, szakértője. A Magyar Nyelvtudományi Társaság, a Magyar és a Német Néprajzi Társaság tagja. A magyarországi német közélet ismert és aktív tagja, a kisebbségi önkormányzatok megalakulásáig tíz éven át a Magyarországi Németek Szövetségének elnöke. Kisebbségpolitikai tevékenységének fontos részeként, 1991-ben, államtitkári munkakörben segítette a Kisebbségi törvény megszületését.

Dr. Manherz Károly a magyarországi németek értékeinek, nyelvének, kultúrájának kutatásáért, gyűjtéséért, iskolateremtő, tudományos-közéleti tevékenysége elismeréseként részesült Kisebbségért Díjban.

Rostás-Farkas György, író, költő, újságíró, a Cigány Tudományos és Művészeti Társaság elnöke, a Magyar Újságírók Országos Szövetsége Cigány Szakosztályának elnöke, az Írószövetség tagja.

Több mint három évtizede feladatának tekinti a cigányság ősi kultúrájának megőrzését, fejlesztését, és minél szélesebb társadalmi körökkel való megismertetését. Nagy figyelmet fordít a cigány nyelv őrzésére, ápolására, megújítására. Azt vallja, hogy az anyanyelv elvesztésével az ember önazonosságát és identitását is elveszti. A cigány értelmiségiek első nemzedékéhez tartozván, több mint három évtizede töretlen elkötelezettséggel képviseli népének – hazánk legnagyobb lélekszámú kisebbségének – ügyét. Művészi tevékenységével az értékek ápolásának mindig nagy figyelmet szentelt. Azon fáradozott, hogy a társadalomban pozitív kép alakuljon ki a cigányságról. A roma irodalom és művészet területén nemzetközileg is elismertek az általa létrehozott alkotások. Prózaírói művei, verseskötetei, a cigányszótár, a Kis Herceg és a Sorstalanság fordítá-

sai mind arról tanúskodnak, hogy elkötelezett híve a cigányság beilleszkedésének.

Rostás-Farkas György a cigányság érdekében végzett három évtizedes áldozatos munkájáért, irodalmi munkásságáért, nemzetközileg is elismert művészeti tevékenységéért részesült Kisebbségért Díjban.

Várnai Márton 1993 óta folytat közéleti tevékenységet. Baranya megye egyik legismertebb roma szervezeteinek alapítója és vezetője. Nevéhez fűződik a Baranya Megyei Cigányszövetség, az Etnikai Fórum Pécsi Szervezetének, a Mérleg Szociális Alapítványnak és a Dél-dunántúli Romák Szövetségének létrehozása. Országos és helyi kisebbségi önkormányzati tevékenysége mellett Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzatának képviselője, valamint a Baranyai Megyei Közgyűlés elnökének romaügyi tanácsadója is.

Évek óta aktív szerepet vállal a romák társadalmi integrációjának elősegítésében. Az Etnikai Fórum Pécsi Szervezete Cigány Jogvédő Irodát tart fenn, foglalkoztatási projekteket valósít meg tartós munkanélküliek számára, Roma Fórum címen havi közéleti lapot jelent meg. Várnai Márton tagja az Országos Karitatív Tanácsnak, illetve a telepsterű lakókörnyezetek rehabilitációjára alakult Telep-felszámolási Bizottságnak. Várnai Mártonnak több tanulmánya jelent meg a romák élethelyzetéről és esélyeiről.

Közéleti tevékenysége elismeréseként részesült Kisebbségért Díjban.

Az **Erdélyi Múzeum Egyesület** 1859-es megalakulása óta nemzeti jelentőségű intézmény. Az erdélyi magyar tudományosság művelésével, terjesztésével biztosította a folytonosságot. 1990-es újraalakulása óta is oroszánrészt vállal az önálló erdélyi tudományosság fenntartásában, korszerűsítésében. E szellemi műhely keretében olyan felbecsülhetetlen programok valósulnak meg, mint az Erdélyi Szótörténeti Tár, a Romániai Magyar Irodalmi Lexikon vagy az Erdélyi Okmánytár. Az intézmény hetvenezeres könyvtárat tart fenn, tizenegy főállású kutatót foglalkoztat, szakkiadványokat éltet, a tudományos kutatások eredményeit folyamatosan publikálja, bekapcsolja kutatóit és munkatársait a magyar s a nemzetközi tudományos életbe. Az Egyesületnek sikerült a jelen követelményeihez igazodva anélkül megújítania tudományszervező tevékenységét, s lépést tartania a legújabb tudományos eredményekkel, hogy feladta volna hagyományaiból azt, ami időtállóan bizonyult.

Az Erdélyi Múzeum Egyesület az erdélyi tudományosság fenntartása, fejlesztése és szervezése érdekében kifejtett tevékenysége, eredményei elismeréseként részesült Kisebbségért Díjban.